

■ Anonimnost na spletnih medijskih portalih

Martina Lozej, Urša Lutman, Miha Glavač, Jaro Berce
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana
martinalozej@gmail.com; ursa.lutman@gmail.com; miha@spletno-oko.si; jaro.berce@fdv.uni-lj.si

Izvleček

Splet – internet – kot nov medij prinaša nove možnosti izražanja mnenj – omogoča participativnost večjega števila ljudi. Ena od lastnosti novega medija je tudi anonimnost, ki dovoljuje drugačne pristope in svobodo izražanja mnenj, vendar pogosto povzroči tudi nestrpno izražanje. Z raziskavo, ki jo predstavljamo v članku, smo ugotovili, da uporabniki spletnih medijskih portalov poleg pozitivnih zaznavajo tudi številne negativne posledice anonimnosti na spletu (sovražni govor, žalitve, nizka kultura komunikacije), kljub temu pa zmanjšanju anonimnosti niso naklonjeni. Menijo namreč, da ima anonimnost še vedno večjo vrednost kot pa zmanjšanje števila sovražnih, neprimernih in neutemeljenih komentarjev. Po mnenju mnogih je preiščeno in dosledno moderiranje komentarjev primernejše in učinkovitejše od zmanjševanja anonimnosti.

Ključne besede: splet, spletni medijski portali, anonimnost, sovražni govor, moderator, komentar.

Abstract

Anonymity on the online media portals

People post and exchange information and express their opinions on the Internet. Its basic attribute is the anonymity of its users which on the one hand promotes diversity and freedom of speech, but on the other it often results in offensive and intolerant speech. Results of our survey show that users perceive both positive and negative effects of anonymity on the internet (hate speech, insults, poor communication etc.). Although survey participants see potential advantages of decreasing anonymity, they are unfavorable to the actual reduction. They believe that the worth of web anonymity is greater and more important than the reduction of hostile or inappropriate speech. The majority of the respondents stated that deliberate and consistent moderation of comments is a more appropriate and effective method than the reduction of user anonymity.

Key words: internet, online media portals, anonymity, hate speech, moderation, comment.

1 UVOD

Članek je rezultat raziskave o anonimnosti v medijih na internetu, ki se je izvajala s pomočjo spletne ankete junija 2012. Mediji namreč omogočajo pridobivanje različnih informacij. S pojavom spleta – interneta¹ – pa se je njihova vloga nekoliko spremenila oz. razširila, saj smo ljudje poleg pasivnega pridobivanja informacij dobili tako rekoč neomejene možnosti za aktivno sodelovanje in izražanje stališč, mnenj ter izmenjavo informacij. Internet je namreč v nasprotju z dosedanjimi mediji postal hipni dvosmerni komunikacijski medij. Vsakdo, če želi, lahko poda svoj komentar, mnenje ali idejo tako prek različnih temu namenjenih internetnih strani (npr. blog, Tumblr itd.) ter spletnih storitev (Twitter, Facebook, Youtube itd.), si ustvari svojo stran ali pa uporabi možnosti, ki jih ponujajo javni mediji na svojih spletnih straneh. S tem se je odprl prostor za različna

izredno ažurna in hitra podajanja, vplivanja, izmenjave in spreminjanja mnenj, kakor tudi oblikovanje družbenih predstav posameznika ali celo različnih družbenih skupin.

S svojo preverjeno hipotezo avtorica ideje »teorija spirale molka« Elisabeth Noelle-Neumann (1974) dokazuje, da zaznavanje mnenjskega ozračja vpliva na pripravljenost posameznika za izražanje mnenja. Značilnost spleta je tudi, da lahko uporabniki komunicirajo povsem anonimno, kar omogoča bolj svobodno izražanje mnenj, hkrati pa lahko pripelje do izražanja nestrpnosti in sovražnega govora. Slovenski spletni mediji se prav zaradi sovražnih in žaljivih komentarjev v zadnjih letih soočajo z vse večjimi težavami. V prvi vrsti je za premagovanje letih krivo predvsem pomanjkanje sredstev za obvladovanje in preganjanje sovražnega govora (Spletno Oko, 2011a).

¹ Internet ali medmrežje je medsebojno povezana množica računalniških omrežij v splet (svetovni splet, World Wide Web – Web je množica storitev).

Nekateri vidijo rešitev za zmanjšanje sovražnih in neprimernih vsebin v odpravi anonimnosti tistih, ki sodelujejo na forumih ali pri komentiranju spletnih vsebin. Če bi se anonimnost lahko v celoti odpravila, bi to gotovo zmanjšalo primere sovražnega govora. Skrivanje identitete naplavi prikrite strasti, frustracije in sovraštva; kadar se je treba predstaviti s polnim imenom, je samonadzora glede tega gotovo več. Vendar anonimnosti na spletu ni mogoče zapovedati in predpisati. /.../ Strožja tovrstna regulacija bi imela več negativnih kot pozitivnih učinkov. (Rovšek, 2011)

Kaj pravzaprav pomeni pojem anonimnost? Nekdanji Googlov izvršni direktor Eric Schmidt je v intervjuju, objavljenem leta 2010 na spletnem portalu Moj Mikro, razložil, da je treba ločiti med zasebnostjo – ki zagotavlja nadzor nad uporabo, zbiranjem in razširjanjem osebnih podatkov in informacij in je zelo pomembna – in anonimnostjo (Moj Mikro, 2010). Vrste zasebnosti (in njenih definicij) obstaja več, na internetu pa je aktualna predvsem informacijska zasebnost, to je možnost posameznika, da obdrži informacije o sebi, ker ne želi, da bi bili z njimi seznanjeni drugi (Čebulj, 1992), medtem ko je anonimnost v WEB dictionary of Slovene language² definirana kot »odsotnost identitete« ali »stanje, v katerem človek ostaja neznan po imenu, navadno, ker tako želi, ali neznan v določenem okolju, bodisi ker tako želi ali ker mu ne uspe zbuditi pozornosti javnosti«. Da gre pri anonimnosti pravzaprav za odsotnost identitete, govori tudi Zakon o varstvu osebnih podatkov, v katerem je anonimiziranje osebnih podatkov definirano kot sprememba oblike osebnih podatkov na tak način, da jih ni več mogoče povezati s posameznikom oz. je to mogoče le z velikimi napori, stroški ali porabo časa (ZVOP-1-UPB1, 2007: 6. čl.).

Ker v praksi obstaja zelo malo raziskav na temo odstranjevanja in vpliva anonimnosti na komentiranje na spletnih medijskih portalih,³ je bil namen obravnavanega raziskovalnega dela (Lozej idr., 2012) raziskati obstoječe domače in tuje prakse odstranjevanja anonimnosti na novičarskih portalih ter ugotoviti, katere so prednosti in slabosti zmanjšanja anonimnosti. Namen praktičnega dela raziskave je bil s pomočjo spletnega anketiranja ugotoviti, kakšna stališča do anonimnosti in posledično do njenega

zmanjšanja obstajajo pri uporabnikih slovenskih spletnih medijskih portalov.

2 ANONIMNOST IN NEPRIMERNI GOVOR NA SPLETU

Anonimnost na spletu igra nadvse pomembno vlogo in je najpogostejša spremljevalna tematika, ko govorimo o neprimerni komunikaciji na internetu, med drugim na javnem forumu o sovražnem govoru v spletnih medijih (Svenšek, 2011), okrogli mizi o etičnem vedenju na internetu (Spletno Oko, 2011b), seminarju Kriminaliteta iz sovraštva na internetu (Spletno Oko, 2011c), v člankih na temo sovražnega govora (Rovšek, 2011; Vehovar idr., 2012) ter v medijih (Verbič, 2012). Kljub temu pa o spletni anonimnosti ne moremo govoriti samo negativno. Bila je katalist za družbene spremembe v Egiptu in Libiji med t. i. »arabsko pomladjo«, v zgodovini pa je pogosto igrala pomembno politično vlogo (če pomislimo samo na uporniške časnike med drugo svetovno vojno) ali kot pravi dr. Igor Verbič: »Anonimnost sama po sebi ne vpliva na grožnje, v zgodovini je igrala pomembno vlogo v političnem življenju in takšno vlogo ima še danes. /.../ Nedavna primera sta Egipt in Iran. Politično delovanje je temeljilo na anonimnosti.« (Verbič, 2012)

Anonimnost na internetu »omogoča necenzurirano poročanje, neomejeno politično sporočanje, javno in zasebno razpravljanje o žgočih družbenih vprašanjih ali o neprijetnih osebnih težavah« (Bernik & Prisljan, 2012, str. 23). Vendar pa ima na spletu lahko tudi izrazito negativen učinek, ki privede k razširjanju spornih in uničevalnih oblik komunikacije, npr. groženj, posmehovanja, laži in razžalitev posameznikov, žaljivih in krutih šal z namenom maščevanja (lažnivi profili na družbenih omrežjih), objestnosti in vandalizma ter sovražnega govora (Spletno Oko, 2011č). Kljub temu da zaradi nadzora (npr. z uporabo piškotkov – »cookies«) o obstoju anonimnosti na internetu danes težko govorimo (Završnik, 2008), pa je zaradi zapletenosti in kompleksnosti tehnologije ter globalnosti odkrivanje storilcev kaznivih dejanj na spletu izredno težavno (Bernik in Prisljan, 2012). Anonimnost torej pomeni dvorezen meč in močno sredstvo za koristno in uničevalno dejavnost obenem. Zlorabe so cena, ki jo mora družba plačati za ohranitev koristi, ki jih prinašajo anonimnost, psevdonimnost in pravica do zasebnosti (Bernik in Prisljan, 2012).

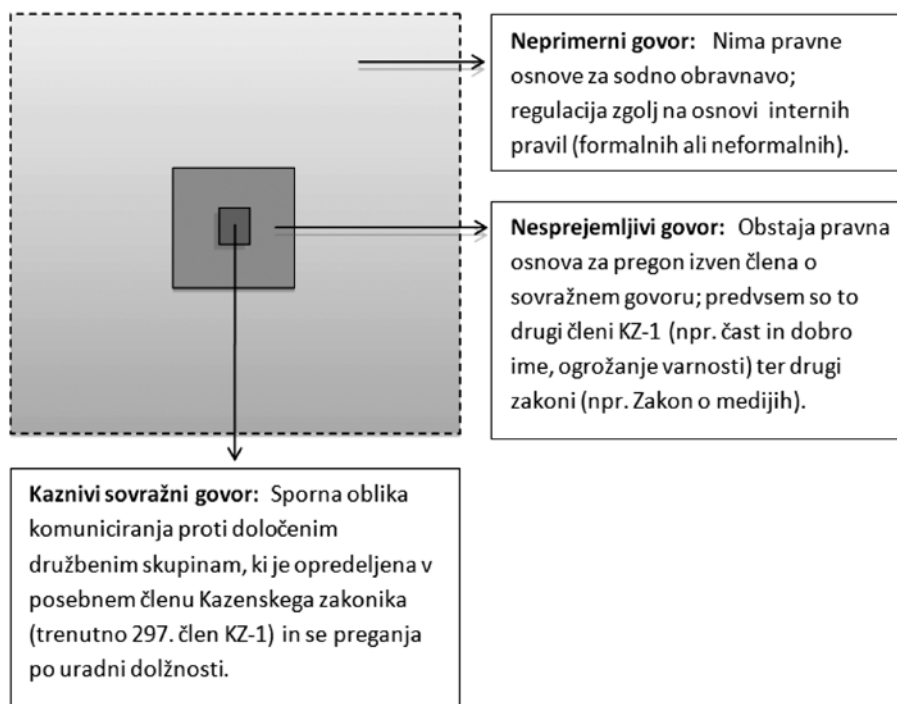
² Vir: <http://eng.slovenscina.eu/spletni-slovar?dictId=79&entryId=21730&key=A>.

³ Mediji in novice, tiskarske storitve in podjetja, združeni na enem mestu na internetu.

Zavedati se moramo tudi, da je svoboda izražanja v demokratičnih državah zaščitena vrednota (Matteucci v Teršek, 2005). Poleg pomembnosti za demokratično delovanje je pomembna »tudi zaradi možnosti za posameznikovo samoizpopolnitev (self-fulfillment) oziroma zaradi omogočanja posameznikove osebnostne rasti (personal growth) in samoizpolnitve (self-realisation)« (Teršek, 2005, str. 23). Čeprav je svoboda izražanja v zakonodaji in sodni praksi ZDA, kjer je s prvim amandmajem prepovedano sprejetje zakonov, ki omejujejo svobodo govora (Teršek, 2005), bolj absolutna kot v Evropi, pa je tudi Evropsko sodišče za človekove pravice (v primeru Handyside proti Združenemu kraljestvu, 1976) zavzelo stališče, da je treba ščititi tudi ideje, ki žalijo ali šokirajo celotno populacijo ali njen del (Teršek, 2005). Nadalje, Deklaracija o človekovih pravicah v 19. členu določa, »da ima vsakdo pravico do svobode mišljenja, všteveši pravico, da nihče ne sme biti nadle-

govan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak širi informacije in ideje s kakršnimi koli sredstvi in ne glede na meje« (Berden, 1999). Svoboda govora je v Sloveniji ustavno zagotovljena z 39. členom Ustave Republike Slovenije, ki pravi: »Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja.« (Ustava Republike Slovenije, 1991: 39. čl.)

Seveda pa zakonski prag, ki ima za kaznivost izražanja visoka merila (sodeč po noveli kazenskega zakonika KZ-1B le tista dejanja (govor), ki privedejo do kršenja javnega reda in miru) (Spletno Oko, 2013), ne preprečuje lastnikom spletnih mest (zasebna lastnina), da sami določijo merila za še sprejemljiv govor na svojem spletnem mestu (po sistemu »moja hiša, moja pravila«) in sankcionirajo morebitne kršitelje (s prepovedjo dostopa, začasnim izklopom itd).

Slika 1: **Sovražni govor na slovenskem spletu** (Vir: Vehovar idr., 2012, str. 173)

Največ spornih komentarjev v slovenskem spletu spada v kategorijo neprimernih in nesprejemljivih oblik govora, ki v večji meri niso kaznive ali preganjane po uradni dolžnosti (Vehovar idr., 2012). Na sliki 1 je prikazana groba razčlem-

ba oblik neprimernih komunikacij v slovenskem spletu, prav tako pa lahko razberemo tudi, da bi večino neprimernih oblik komuniciranja na spletu lahko zajezilo že hitro in dosledno moderiranje uporabniških vsebin.

Omeniti je treba, da se v poljudni in bistveno razširjeni določitvi sovražnega govora, v medijih in javnosti (razvidno iz preglednice 2) pojavljata tudi »neprimerni« in »nesprejemljivi govor«, čeprav pravno ne spadata v kategorijo kaznivega sovražnega govora.^{4,5}

Preglednica 2: Na kaj pomislite, ko nekdo omeni izraz sovražni govor?

Navedba	Odstotek (%)	
	Splet	Telefon
Nekdo je javno spodbujal nasilje zoper določeno skupino ljudi.	69	43
Nekdo je javno izražal sovraštvo do druge osebe.	60	35
Nekdo je žalil drugo osebo.	36	23
Nekdo je grozil drugi osebi.	32	20
Uporaba neprimerne besednjaka, ki sicer ni uperjen zoper druge osebe.	20	16

(Vir: Glavač in Vehovar, 2011)

Omejevanje oblik govora pogosto trči ob ustavno in mednarodno priznani pravici do svobode izražanja, ki ima velik pomen v demokratičnih družbah. Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) v svoji sodni praksi pogosto navaja, da se svoboda izražanja ne nanaša le na informacije ali ideje, ki jih sprejemamo naklonjeno ali se do njih ne opredeljujemo, temveč zajema tudi tiste, ki prizadenejo, šokirajo ali vznemirjajo.⁶ Ob tem velja omeniti tudi primer Vejdeland proti Švedski (Interights, 2012), v katerem so pri ESČP ustvarili doktrino za kaznivost »resnih obtožb na podlagi predsodkov, ki neposredno ne pozivajo k dejanjem iz sovraštva«. Ob tem se nekaterim strokovnjakom postavlja vprašanje, ali sta homofobija in diskriminatorni govor v praksi ESČP enačena s sovražnim govorom (Teršek, 2012). Odgovor na to vprašanje bo razkrila sodna praksa evropskega sodišča v prihodnosti. Vendar ESČP ob tem

⁴ Kar je, denimo, razvidno iz članka na temo groženj proti predsedniku vlade in varuhinji človekovih pravic (avgusta 2012), npr: Č/.../ tudi varuhinja človekovih pravic, ko ni bila sposobna javno obsoditi tako evidentnega sovražnega govora, kot je sovražni govor s pozivi k uboju nekoga, pa naj bo to Janez Janša, Zoran Jankovič ali neznan Janez Novak« (Urbanija, 2012).

⁵ V še ne izdani publikaciji *Sovražni govor na slovenskem spletu (2011)* je na vzorcu 2140 uporabnikov spleta 60 odstotkov anketirancev odgovorilo (lahko so izbrali več odgovorov), da ob izrazu sovražni govor pomislijo na javno izražanje sovraštva do druge osebe, 32 odstotkov jih pomisli na grožnje, medtem ko jih je 69 odstotkov odgovorilo, da gre za javno spodbujanje nasilja zoper določeno skupino ljudi (edina pravnoformalno pravilna definicija) (Glavač in Vehovar, 2011). Sovražni govor je v javnosti torej izraz *Čcatch-all*, ki obsega različne vrste družbeno nesprejemljivega govora.

⁶ V primeru *Handyside proti VB (1974)* (Teršek, 2005).

hkrati poudarja, da izvrševanje svobode v demokratični družbi predpostavlja tudi dolžnosti in odgovornosti. Tudi svoboda izražanja je varovana le do meja varstva drugih človekovih pravic ter svoboščin in pravic drugih (Rovšek, 2011).

2.1 Zmanjšanje stopnje neprimerne govora na spletu

Spletni novičarski portali morajo najti pravo ravnovesje, ko se odločajo o tem, ali naj tisti, ki komentirajo, ostanejo tudi anonimni. Da bi pritegnili uporabnike, morajo svoje spletne strani narediti čim bolj nezahtevne za uporabo, dopustiti pa morajo tudi anonimnost, saj ta daje uporabnikom večjo svobodo pri komentiranju. S tem privabljajo na svoje strani večje število uporabnikov, posledično so bolj znane. Ljudje na spletu povejo stvari, ki jih v živo nikoli ne bi. V najboljši luči lahko ta svoboda prinaša odprto razpravo in izmenjavo mnenj, v najslabšem primeru pa sovražno nastrojen govor. Veliko spletnih medijskih portalov se boji, da z ukrepi, kot je uvedba obvezne registracije za uporabnike, ljudi lahko odtegnejo od komentiranja. Dejavniki za neprimerne objave oz. komentarje je v večini primerov tudi anonimnost, registracija uporabnikov pa ne zagotavlja popolne odprave le-teh. Sovražni komentarji in neželena sporočila (spam) se pojavljajo tudi na straneh, na katerih je zahtevana popolna registracija uporabnikov. Težava se pojavlja tudi pri samem moderiranju vsebin, kajti medijske hiše ne želijo dajati občutka »velikega brata«, temveč želijo spodbuditi prost pretok informacij in idej. Hkrati pa tudi ne želijo, da bi njihovi spletni portali postali igrišča brez pravil, na katerih bi prevladovali nasilneži, ki onemogočajo vsakemu novemu članu, da bi se priključil razpravi. Empirično je dokazano, da deljenje osebnih informacij odvrne določen odstotek uporabnikov, odprto je le vprašanje, ali lahko to pripomore k višji kakovosti vsebin v komentarjih (Gsell, 2009). Ob tem ne moremo mimo (splošne) ravni novinarstva v slovenskem prostoru, za katero je značilna nizka stopnja objektivnosti, politična pripadnost in medsebojno obračunavanje. O tem govori tudi predsednica novinarskega častnega razsodišča Ranka Ivelja (Verbič, 2012). Po njenem mnenju so razne kolumne na spletnih medijih poligon za obračunavanje s političnimi nasprotniki, ob tem pa poziva, da se »upremo vsakršnemu odmiku od profesionalnih in etičnih norm, ki so jasno zapisane v zakonih, kot tudi novinarskemu ko-

deksu« (ibid). Na koncu se postavlja vprašanje, ali od novinarskih člankov, katerih namen je podžiganje političnih strasti, lahko pričakujemo kakovostne komentarje.

2.1.1 **Prakse iz tujine**

V tujini že imajo nekaj prakse z omejevanjem in odstranjevanjem anonimnosti na spletnih novičarskih portalih. Trije švedski portali⁷ so v času po morilskem pohodu Andersa Breivika prepovedali anonimne komentarje. Komentiranje so dovolili samo osebam, ki so se prijavile prek Facebooka ali podobnega portala. Poleg tega so pri portalih ugotovili, da rasistični govor širi majhna, vedno ista skupina posameznikov. Po tem ko je podoben sistem prijavljanja prek socialnih omrežji uvedel časnik Verdens Gang, je v kratkem času izgubil 15-odstotni delež obiskanosti (RTV SLO, 2011), kar priča o negativni plati deanonimizacije. Uredniki portalov se morajo namreč soočiti z dilemo, ali jim je pomembnejše večje število komentarjev in nižja raven komunikacije ali pa manjše število kakovostnejših komentarjev.

Leta 2012 je britanska vlada predlagala »Defamation bill«, zakon usmerjen proti t. i. »internetnim trollom« (spletnim zbadljivcem). Po predlogu zakona bodo imele, če bo zakon sprejet, žrtve pravico vedeti, kdo je pisec komentarjev, ki so usmerjeni proti njim, poleg tega pa bi moral portal, na katerem se je pojavljal obrekljivi, žaljivi ali sovražni komentar, razkriti identiteto piscev (Sky News, 2012). Zaradi hitrejših sodnih postopkov v primeru razžalitev, ki jih predvideva zakon, in odstranjevanja anonimnosti ga nekateri označujejo kot »katastrofalnega za svobodo govora« (O'Neill, 2012).

Jack Rosenberry je v svoji raziskavi o anonimnosti in komentiranju na spletnih forumih osemdesetih ameriških časopisnih hiš ugotovil, da udeleženci vzrok za vse pogostejšo uporabo negativnih in žaljivih komentarjev vidijo v anonimnosti, vendar so kljub temu proti deanonimizaciji. Dve tretjini respondentov sta se močno strinjali s trditvijo, da so pogovori na forumih večinoma nastrojeni negativno, udeleženci v diskusijah pa napadajo druge ljudi in njihove ideje. Takšno vedenje in komentiranje onemogoča produktivno razpravo. Na drugi strani pa občutna manjšina (le slabih 27 %) respondentov podpira idejo o samoidentifikaciji udeležencev (Rosenberry, 2011).

⁷ Aftonbladet, Expressen in Dagens Nyheter.

Z začetkom leta 2013 je na Hrvaškem začel veljati novi kazenski zakonik, ki kot kaznivo dejanje sovražnega govora opredeljuje tudi pozivanje k nasilju ali sovraštvu prek računalniškega sistema ali mreže, za kar je zagrožena kazen do tri leta zapore (Šurina, 2013).

2.1.2 **Prakse v Sloveniji**

Kot omenja Rovšek, je pomemben ukrep samoregulacije vsebin v Sloveniji *Kodeks regulacije sovražnega govora na slovenskih spletnih medijskih portalih* (2010), katerega podpisniki so poleg prijavnne točke Spletno Oko večji slovenski spletni medijski portali – *multimedijski portal RTV SLO, delo.si, dnevnik.si, vecer.com, siol.net* in *zurnal24.si* (Rovšek, 2011). Leta 2012 sta se kodeksu pridružila tudi portala *24ur.com* ter *slovenskenovice.si* (Spletno Oko, 2012a; Spletno Oko, 2012b). Kodeks je bil oblikovan z namenom vzpostavitve enotnih elementov za regulacijo sovražnega govora na slovenskih spletnih medijskih portalih. Splošna določila kodeksa pravijo, da le enotno delovanje zoper sovražni govor lahko učinkovito zmanjša ta pojav na slovenskem spletu, podpisniki pa so se zavezali, da pri upravljanju svojega spletnega portala dosledno upoštevajo ukrepe, kot so obvezna registracija uporabnikov, ki želijo oddajati komentarje na spletnih portalih, dosledno moderiranje uporabniških vsebin, pohenotenje obrazca za oddajo komentarjev, na katerem mora biti jasno vidno določilo iz kazenskega zakonika (297. člen KZ-1b) o posameznikovi kazenski odgovornosti za javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti. Ne nazadnje je kodeks tudi podlaga za ustanovitev delovne skupine za regulacijo sovražnega govora na slovenskih spletnih medijskih portalih (Spletno Oko, 2011a). Podpisniki kodeks vidijo kot dober ukrep za preprečevanje sovražnega govora in razbremenitev administratorjev ter moderatorjev (RIS, 2010).

Na spletnem portalu časopisne hiše Delo (*delo.si*) so ugotovili, da sama registracija uporabnikov še ne zagotavlja večje kakovosti komentarjev, menijo pa, da bi manjša stopnja anonimnosti (npr. prijava prek Facebooka) vplivala na kakovost komentarjev. Tudi dr. Marko Milosavljevič je mnenja, da je na Facebooku manj sovražnega govora prav zaradi manjše stopnje anonimnosti. Na spletnem portalu *Žurnala* (*zurnal24.si*) so po uvedbi obvezne registracije najprej opazili upad števila komentarjev. Sčasoma se

je število komentarjev ponovno vrnilo na prejšnjo vrednost, vendar se skrajne oblike sovražnega govora niso več pojavljale (RIS, 2010).

Sovražni govor v medijih v Sloveniji regulirata tudi 8. člen Zakona o medijih ter 21. člen Kodeksa novinarjev Slovenije. Prvi prepoveduje spodbujanje k rasni, spolni, verski ali drugi neenakopravnosti in nestrpnosti ter nasilju, drugi pa kot nedopustno označuje novinarsko spodbujanje k nasilju, širjenju sovražstva in nestrpnosti ter druge oblike sovražnega govora, hkrati pa predpisuje, da se mora novinar v primeru njihove pojavitve nemudoma odzvati in jih obsoditi. (Zakon o medijih, 2006: 8. čl.; Kodeks novinarjev Slovenije, 2002: 21. čl.)

3 METODOLOGIJA

3.1 Zbiranje podatkov in vzorec

Udeležence raziskave predstavlja priložnostni vzorec obiskovalcev spletnih medijskih portalov ter forumov, ki so junija 2012 izpolnili spletno anketo. Skupno je na povezavo do ankete kliknilo 1473 oseb, končni vzorec izpolnjene spletne ankete pa predstavlja 762 respondentov. Kot ustrezne udeležence smo upoštevali le tiste, ki obiskujejo spletne medijske portale in so odgovorili na vsaj eno od vprašanj v sklopih o anonimnosti.

Med anketiranci je bilo 58 odstotkov moških in 42 odstotkov žensk. Starostni razpon vzorca je bil od 12 do 85 let, povprečna starost pa 37 let. Malo manj kot 50 odstotkov vzorca ima srednješolsko izobrazbo ali manj, četrtnina pa univerzitetno izobrazbo ali več. Z vidika dejavnosti na spletnih medijskih portalih smo udeležence razdelili v tri skupine: 1 – bralci novic (8 %), 2 – bralci novic in komentarjev (59 %) ter 3 – udeleženci, ki berejo novice, komentarje ter tudi sami komentirajo (33 %). V nadaljevanju bomo anketirance skupin 1 in 2 imenovali bralci, anketirance skupine 3 pa komentatorji.

3.2 Merski instrument

Za merski instrument smo uporabili lastni spletni anketni vprašalnik, sestavljen iz 18 vprašanj, od tega je bilo trinajst zaprtih, štiri odprta in eno polodprto vprašanje. Vsebinsko je vprašalnik obsegal področja: vedenje obiskovalcev na spletnih medijskih portalih, splošna stališča o anonimnosti na spletu ter stališča o anonimnosti in načine ter posledice zmanjšanja le-te v kontekstu spletnih medijskih portalov.

Prvi sklop vprašalnika je vseboval pet vprašanj zaprtega in eno vprašanje polodprtega tipa. Zanimalo nas je, ali anketiranci sploh obiskujejo slovenske spletne medijske portale, kakšne so njihove aktivnosti na portalih, kdaj so nazadnje objavili komentar pod novico/člankom in kako pogosto to počnejo ter katere spletne medijske portale vsaj občasno obiskujejo. Pri zadnjem vprašanju sklopa pa so anketiranci na petstopenjski lestvici ocenjevali strinjanje z osmiimi trditvami, ki so se nanašale na komentiranje novic in člankov.

V drugem sklopu so anketiranci najprej odgovarjali na dve odprti vprašanji o pozitivnih in negativnih vidikih anonimnosti na spletu, tretje vprašanje pa je bilo zaprtega tipa, pri katerem so na petstopenjski lestvici ocenjevali strinjanje s petimi trditvami o anonimnosti na spletu.

Tretji sklop je bil sestavljen iz treh vprašanj zaprtega in enega vprašanja odprtega tipa. Pri prvem vprašanju so anketiranci na petstopenjski lestvici ocenjevali primernost različnih načinov zmanjševanja stopnje anonimnosti uporabnikov ob registraciji na spletnih medijskih portalih. Pri drugem vprašanju, ki je bilo odprtega tipa, so imeli anketiranci možnost podati pripombe oz. predloge na navedene načine zmanjševanja anonimnosti. Pri tretjem vprašanju pa so anketiranci na petstopenjski lestvici ocenjevali pet trditev o tem, kako bi zmanjšanje anonimnosti vplivalo na način oz. spremembo pri pisanju komentarjev – v primeru, da bi njihove osebne podatke (ime, priimek) videl administrator, ter v primeru, da bi njihove podatke videli vsi uporabniki. Tudi zadnje vprašanje tega sklopa je sestavljalo pet trditev, pri katerih so anketiranci svoje strinjanje ocenjevali na petstopenjski lestvici, trditve pa so se nanašale na vpliv zmanjšanja anonimnosti na komentarje in komentatorje.

Zadnji sklop je bil sestavljen iz štirih demografskih vprašanj zaprtega tipa (spol, letnica rojstva, izobrazba, zaposlitveni status) ter iz odprtega vprašanja, pri katerem so imeli anketiranci možnost podati sklepno misel, pripombo, dopolnilo, pojasnilo ali predlog.

Šlo je za raziskavo preliminarne in eksploratorne narave, katere cilj je bil pridobiti čim širši vpogled v percepcijo anonimnosti uporabnikov spletnih medijskih portalov in stališč do zmanjšanja le-te. V raziskavi smo zato uporabili večje število odprtih vprašanj in s tem pridobili tudi kvalitativne odgovore, v katerih so udeleženci prosto opisovali svoja stališča in izrazili mnenje.

3.3 Omejitve raziskave

V raziskavi je poudarek na stališčih in percepciji anonimnosti, naš vprašalnik pa vsebuje tudi vprašanja, ki zahtevajo samoocenjevanje vedenja uporabnikov. Ob rezultatih tovrstnih vprašanj se je treba zavedati, da pri ocenjevanju lastnih vedenj anketiranci nikoli ne morejo biti povsem objektivni. V anketnem vprašalniku nista bila definirana pojma anonimnost in zmanjšanje anonimnosti, kar je sicer pri anketiranih povzročilo subjektivno dožemanje in odgovarjanje na vprašanja, vendar je ravno to omogočilo širok vpogled v raziskovano področje in dožemanje anonimnosti med uporabniki.

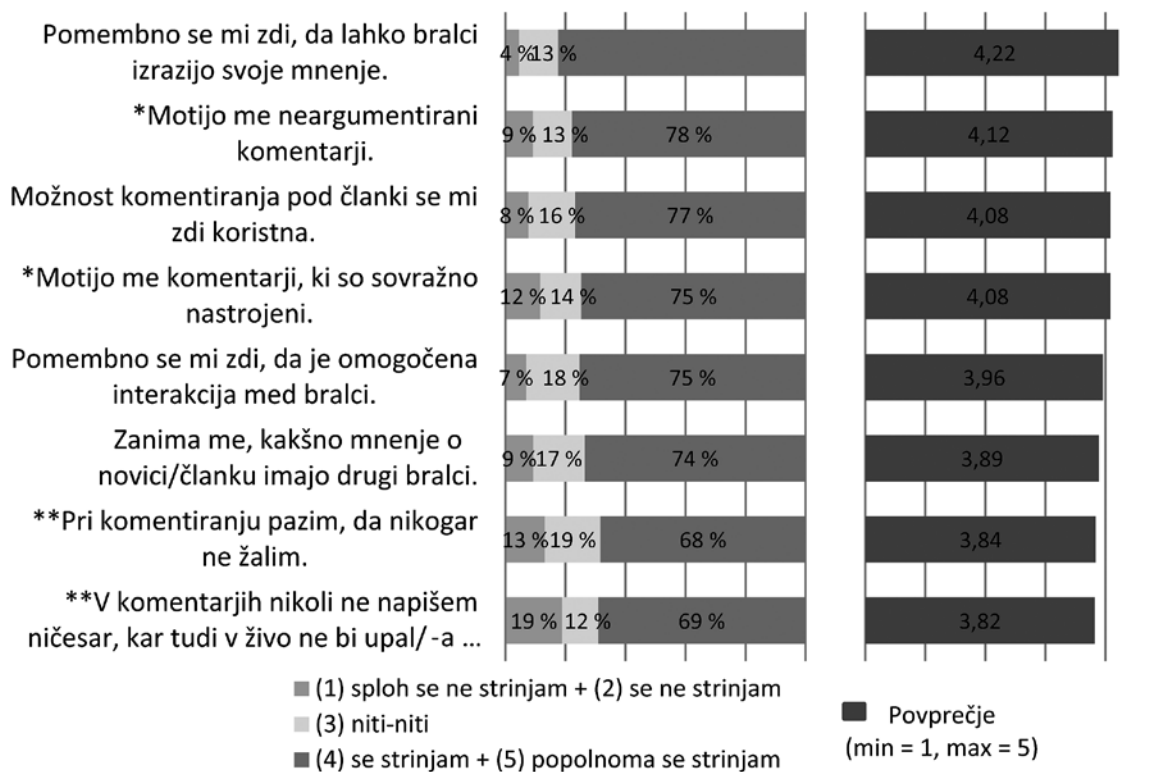
Kot potencialno omejitev raziskave bi lahko omenili tudi vprašljivo reprezentativnost vzorca, ki onemogoča prenašanje ugotovitev na celotno populacijo, vendar avtorji menimo, da zaradi izrazito eksploratorne narave raziskave to niti ni omejitev.

4 REZULTATI

4.1 Komentiranje novic in člankov

Anketirance smo prosili, da ocenijo strinjanje s trditvami, ki se nanašajo na komentiranje novic in člankov. Svoje strinjanje s trditvami so ocenjevali na petstopenjski lestvici (1 = sploh se ne strinjam, 5 = popolnoma se strinjam). Iz slike 3 je razvidno, da se je večina vprašanih anketirancev strinjala z vsemi trditvami. Najbolj so se strinjali, da je pomembno, da lahko bralci izrazijo svoje mnenje ($M = 4,22$) ter da jih motijo neargumentirani komentarji ($M = 4,12$). Možnost komentiranja pod članki se jim zdi koristna ($M = 4,08$), motijo pa jih sovražno nastrojeni komentarji ($M = 4,08$).

Komentatorji se v primerjavi z bralci v večji meri strinjajo, da je možnost komentiranja koristna, da je pomembno, da lahko bralci izrazijo svoje mnenje,

* Odgovarjali so le bralci novic in komentarjev (skupina 2) in komentatorji (skupina 3).

** Odgovarjali so le komentatorji (skupina 3).

N = 259–761

Slika 3: Strinjanje s trditvami o komentiranju novic in člankov

zanima pa jih tudi, kakšno mnenje o novici/članku imajo drugi bralci. Bralce bolj kot komentatorje motijo sovražno nastrojeni komentarji.

4.2 Vidik anonimnosti

Tako kot pri trditvah o komentiranju so tudi pri trditvah o anonimnosti na spletu anketiranci svoje strinjanje ocenjevali na petstopenjski lestvici. Anketiranci so se najbolj strinjali s trditvijo, da bi moral biti tudi na spletu vsak odgovoren za svoja dejanja in besede ($M = 4,05$), kljub temu pa menijo, da bi moral imeti na spletu vsak pravico do popolne anonimnosti ($M = 3,65$) ter da anonimnost uporabnika varuje pred zlorabo podatkov ($M = 3,63$). Dobra tretjina anketirancev (39 %) je bila mnenja, da ima anonimnost na spletu predvsem pozitivne lastnosti.

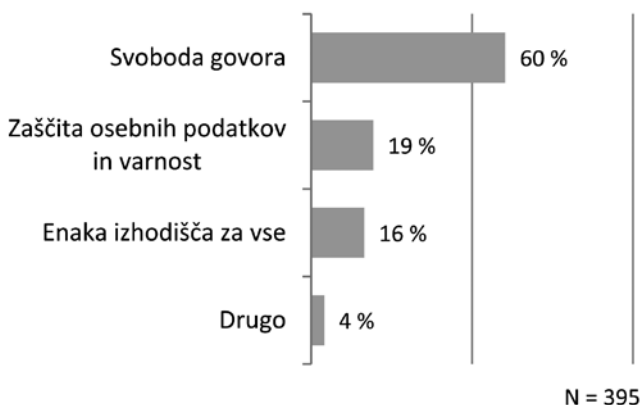
Bralci se v večji meri kot komentatorji strinjajo, da bi moral biti tudi na spletu vsak odgovoren za svoja dejanja ter da anonimnost negativno vpliva na vedenje uporabnikov.

4.2.1 Pozitivni vidiki anonimnosti

Anketirancem smo postavili odprto vprašanje o pozitivnih vidikih anonimnosti. Odgovore smo vsebinsko kodirali, pri čemer je bil posamezen odgovor lahko uvrščen v več kot eno od kategorij:

1. svoboda govora,
2. zaščita osebnih podatkov in varnost,
3. enaka izhodišča za vse,
4. drugo.

Frekvenčna porazdelitev odgovorov je prikazana na sliki 4.

Slika 4: Pozitivni vidiki anonimnosti

Največ anketirancev meni, da je pozitiven vidik anonimnosti **svoboda govora**, saj »svoboda govora res postane svoboda«. Zaradi anonimnosti lahko izrazijo svoje mnenje (ki je lahko drugačno od večine), mnenja so bolj verodostojna, pri izražanju mnenj so bolj odprti, povejo, kar mislijo, »podobno kot *In vino veritas*«. Zavedajo se, da je anonimnost le iluzija, vendar »ta iluzija omogoča, da se človek izpove, tako kot bi se recimo župniku v cerkvi, gre za psihologijo za množice«.

Pozitivni vidik anonimnosti vidijo tudi v **zaščiti osebnih podatkov in varnosti**. Ni mogoča zloraba osebnih podatkov, prav tako tudi ne kraja identitete. Anonimno komentiranje je bolj varno, saj nihče ne ve, kdo si, ne morejo te nadlegovati, se ti maščevati, »nikomur se ne more groziti, nikogar se ne more tožiti, preganjati ali ga ustrahovati zaradi anonimne izjave«.

Anonimnost omogoča tudi **enaka izhodišča za vse**, saj imajo možnost oglašanja »tudi kakor koli izpostavljeni ali pa manj samozavestni ljudje«. Vsi so enaki, ne glede na raso, nacionalnost, izgled, »šteje mnenje, ne ime in priimek«. Anonimnost omogoča, da pišec ni izpostavljen in ga prijatelji, znanci, družina in sodelavci ne morejo prepoznati. Slovenija je namreč tako majhna, »da se ljudje instinktivno in stalno samocenzurirajo, kaj bi mama rekla, kaj bi sosedje rekli ...', treba je slediti uglednemu splošnemu trendu in bog ne daj odstopati, to bi mamo uničilo, tega pa res ni zaslužila ...«.

Kot **drugo** so anketiranci omenjali še, da se z anonimnostjo oblikuje realna slika stanja duha družbe, sliši se glas ljudstva, »pri reševanju osebnih stisk in težav je anonimnost nujna«.

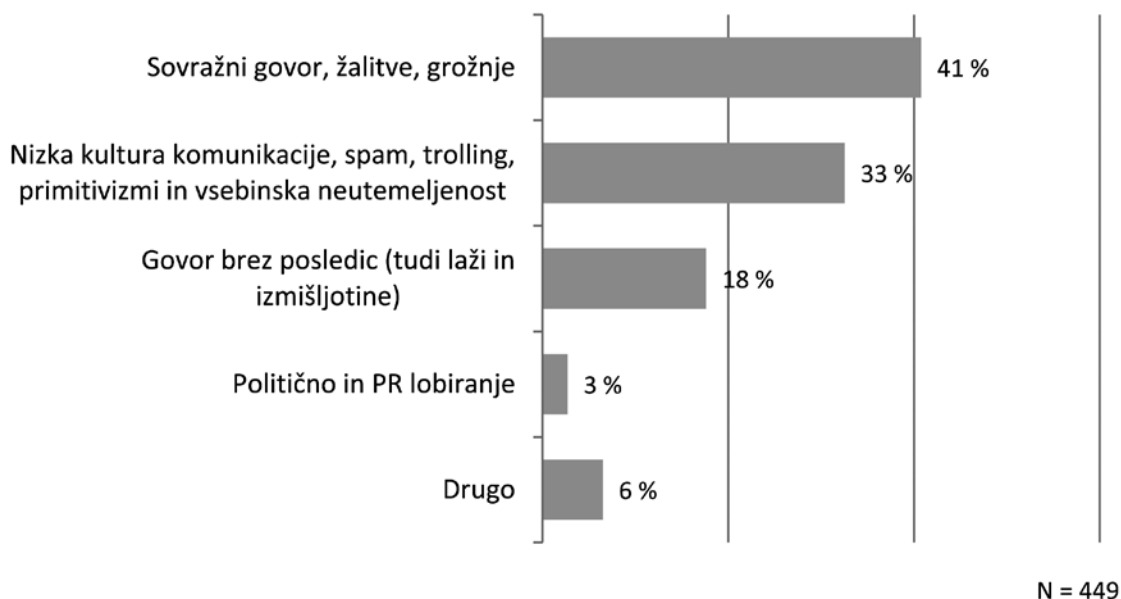
4.2.2 Negativni vidiki anonimnosti

Enako kot o pozitivnih smo udeležence povprašali tudi o negativnih vidikih anonimnosti. Na podlagi odgovorov smo oblikovali pet kategorij:

1. sovražni govor, žalitve, grožnje,
2. nizka kultura komunikacije, spam, trolling, primitivizmi in vsebinska neutemeljenost,
3. govor brez posledic (tudi laži in izmišljotine),
4. politično in PR lobiranje,
5. drugo.

Razporeditev odgovorov po kategorijah je prikazana na sliki 5.

Kot negativni vidik anonimnosti anketiranci opazajo **sovražni govor, žalitve in grožnje** (včasih gre tudi za kazniva dejanja, kot so opredeljena v kazenskem zakoniku (Kazenski zakonik, 2012)). Nekateri si zaradi anonimnosti preveč dovolijo, sovraž-

Slika 5: Negativni vidiki anonimnosti

no komunicirajo, grozijo. Anonimnost predstavlja »ventil za sproščanje frustracij«, preveč ljudi jo izkoristijo za »žaljenje in poniževanje drugih ljudi, člankov, napisanega«.

Anonimnost po mnenju anketirancev povzroča **nizko kulturo komunikacije, spam,⁸ trolling,⁹ primitivizme in vsebinsko neutemeljenost**. Pod krinko anonimnosti so nastrojeni proti vsemu, vulgarni, presežejo meje dobrega okusa, »raven debat in objav je mestoma nižja od ravni kanalizacije pod ulicami ...«. Nekateri uporabniki »prestopajo meje in objavljajo nepremišljene in neargumentirane komentarje«, komentarji velikokrat nimajo nobene povezave z vsebino članka, nekateri pa objavljajo tudi reklamne komentarje.

Negativni vidik anonimnosti je tudi **govor brez posledic, laži in izmišljotine**. Nekateri namreč preveč sproščeno izražajo mnenja, so predrzni in si dovolijo več, kot bi si v resnici, »vsak bedak lahko objavlja neumnosti in s tem otežuje iskanje resnice«. »Anonimnež lahko namenoma provocira, ker ve, da ne bo trpel posledic«, vendar anketiranci menijo, da »ker si bil junak ušpičiti, bodi še junak priznati«.

Nekateri anonimnost izkoriščajo za **politično in PR lobiranje**. Mogoča je zloraba »s strani organiziranih interesnih skupin – plačani aktivizem« ter manipulacija in zloraba medijev v namene promocije.

Kot **drugo** so anketiranci omenjali, da ima zaradi anonimnosti napisano manjšo težo, pri bralcih komentarjev spodbuja negativizem in omogoča »krepitev brezjajčnosti«.

4.3 Zmanjšanje stopnje anonimnosti

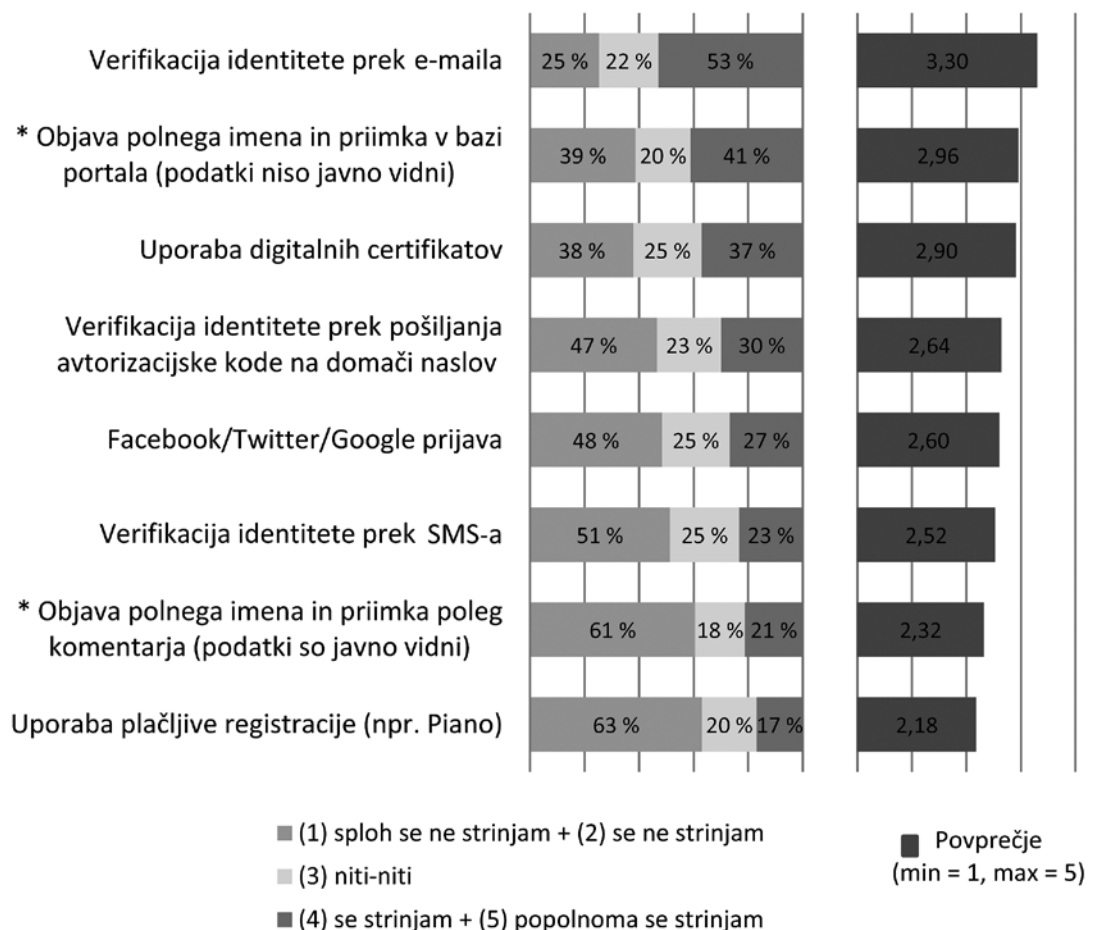
Zanimalo nas je, kakšen način zmanjševanja anonimnosti (komu so vidni osebni podatki komentatorja in posledično povezava z njegovim spletnim komentarjem) na spletnih medijskih portalih bi se zdel anketirancem najbolj primeren. Prosili smo jih, da ocene podajo ob predpostavki, da bi ob registraciji morali vnesti resnične osebne podatke. Iz slike 6 je razvidno, da so se najbolj strinjali z verifikacijo identitete po elektronski pošti ($M = 3,30$), z objavo polnega imena in priimka v bazi portala, pri čemer podatki ne bi bili javno vidni ($M = 2,96$) in z uporabo digitalnih certifikatov ($M = 2,90$). Le z verifikacijo identitete po elektronski pošti se je strinjala več kot polovica anketirancev.

V primerjavi s komentatorji bralci izražajo višjo podporo uvedbi digitalnih certifikatov, verifikaciji identitete prek pošiljanja avtorizacijske kode na domači naslov ter uporabi plačljive registracije. Glede drugih načinov med bralci in komentatorji ni statistično značilnih razlik.

Anketirancem smo ponudili tudi možnost dodatnih komentarjev in pripomb na navedene načine deanonimizacije. Omenjali so, da za doseganje ka-

⁸ Nezaželene, nenaročene reklame in nadležna pošta.

⁹ Namerno zavajanje s ciljem provociranja in draženja uporabnikov.

* Odgovarjali so le bralci novic in komentarjev (skupina 2) in komentatorji (skupina 3).

N = 527–572

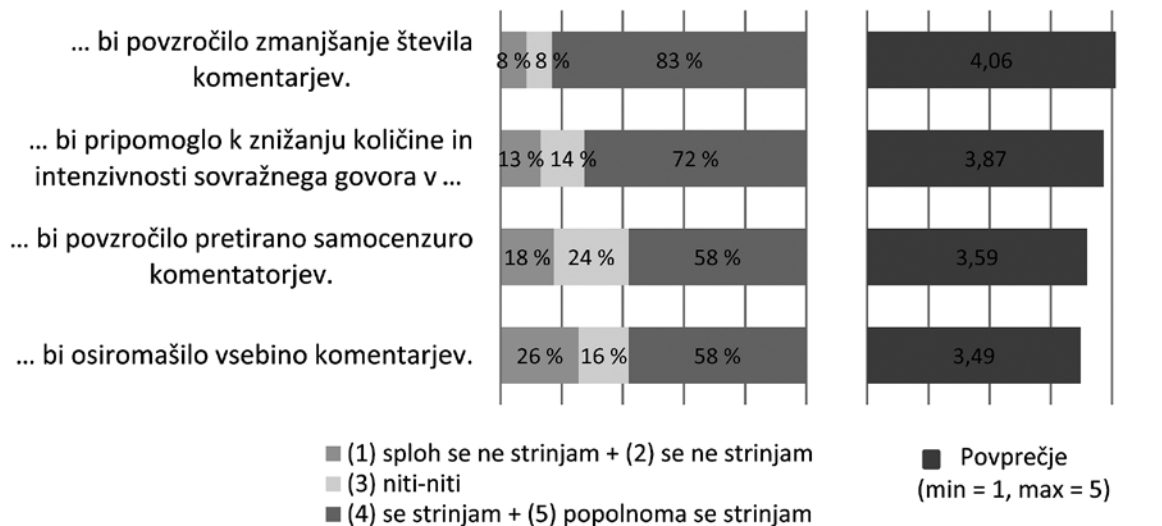
Slika 6: **Strinjanje z načini zmanjševanja anonimnosti na spletnih medijskih portalih**

kovostnejše komunikacije ni potrebno zmanjšanje anonimnosti, saj »vse, kar zahteva od uporabnika vnos njegovih osebnih podatkov, je nepotrebno in ne pripomore h kakovosti komentiranja«. Skrbi jih varnost podatkov, ki jih morajo vpisati pri registraciji, »težava je možna zloraba in prodaja podatkov s strani uredništev«, menijo pa tudi, da bi ustrezno moderiranje komentarjev izboljšalo komunikacijo, saj je administriranje »edini način za zagotavljanje forumske higiene«.

4.4 Posledice zmanjšanja anonimnosti

Strinjanje s trditvami o posledicah zmanjšanja anonimnosti je prikazano na sliki 7. Anketiranci se najbolj strinjajo s trditvijo, da bi zmanjšanje anonimnosti povzročilo zmanjšanje števila komentarjev ($M = 4,06$). Prav tako pa se strinjajo tudi, da bi zmanjšanje anonimnosti pripomoglo k znižanju količine sovražnega govora ($M = 3,87$).

Zmanjšanje anonimnosti ...

N = 554–555

Slika7: Posledice zmanjšanja anonimnosti

Bralci se, v primerjavi s komentatorji, bolj strinjajo, da bi zmanjšanje anonimnosti pripomoglo k znižanju količine sovražnega govora, komentatorji pa v večji meri menijo, da bi zmanjšanje anonimnosti osiromašilo vsebino komentarjev.

5 SKLEP

Anonimnost na spletnih medijskih portalih se je med uporabniki izkazala kot zelo aktualna tematika, tako z vidika posledic kot tudi njenega zmanjševanja.

Mnenja uporabnikov spletnih medijskih portalov o anonimnosti so deljena. Kot pozitivne vidike anonimnosti najpogosteje navajajo lažje izražanje lastnega iskrenega mnenja, ki je lahko drugačno od mnenja večine, ter zaščito osebnih podatkov pred zlorabami in varnost v fizičnem svetu, v katerem bi se ob ukinitvi anonimnosti počutili ogrožene od nasprotujočih posameznikov in (predvsem političnih) organizacij. Negativno plat anonimnosti udeleženci zaznavajo predvsem kot sovražni govor, žalitve in grožnje, pa tudi nizko kulturo komunikacije na forumih, napolnjeno z nesramnostmi, žalitvami ter vsebinsko neutemeljenimi komentarji.

»Kljub nekaterim neprimernim, žaljivim, sovražnim govorom v komentarjih je neprimerno večja vrednota možnost svobodno in anonimno povedati svoje mnenje.« (Anketiranec)

V povprečju uporabniki niso naklonjeni nobeni od navedenih metod zmanjševanja anonimnosti, najbolj naklonjeni pa so bili med spletnimi medijskimi portali najbolj razširjeni verifikaciji identitete prek elektronske pošte. Močno deljena mnenja so bila glede objave polnega imena in priimka v bazi portala ter uporabe digitalnih certifikatov. Drugih načinov uporabniki večinoma ne podpirajo, velika večina uporabnikov – predvsem tistih, ki komentirajo – pa je bila močno nenaklonjena uporabi plačljive registracije in javne objave imena in priimka uporabnika. Kljub zaznavanju negativnih vidikov anonimnosti na spletnih medijskih portalih udeleženci tako v večji meri ne podpirajo nobenega izmed predlaganih načinov zmanjševanja anonimnosti. Nekateri udeleženci raziskave so mnenja, da bi bilo negativne posledice anonimnosti mogoče odpraviti z doslednim moderiranjem komentarjev.

»Sovražni govor ni težava komentatorjev, ampak moderiratorjev. Z doslednim moderiranjem, ki seveda zahteva veliko dela in tudi razumnega človeka, se tudi kakovost komentarjev izboljša. Zmanjševanje anonimnosti na spletu ni rešitev.« (Anketiranec)

Z raziskavo so se potrdile ugotovitve preteklih študij, da kljub precejšnjemu zmanjšanju dejanske anonimnosti v zadnjih letih uporabniki spleta še vedno v veliki meri verjamejo, da so na spletu anonimni

in neprepoznavni (Demetriou in Silke, 2003), prav občutek zakrite oz. drugim nepoznane identitete pa povzroča večjo verjetnost, da se bodo na spletu vedli agresivno in kaznovalno (Peršak, 2009). Izsledki raziskave nakazujejo, da se uporabniki spletnih medijskih portalov vsaj na deklarativni ravni zavedajo, da na spletu niso povsem anonimni. Domnevajo, da administratorji lahko pridobijo vpogled v njihovo identiteto, vendar jim to ne povzroča občutka zmanjšane anonimnosti. Možnost uporabe vzdevkov ob komentiranju namreč poskrbi, da ohranjajo za njih bistveno značilnost spletne anonimnosti – anonimnost do znancev, sorodnikov, sodelavcev; t. i. navidezna anonimnost jim tako še vedno omogoča prostor za iskreno ter nezadržano izražanje lastnega mnenja, brez neželjenih posledic v prihodnosti – obsojanja in vrednotenja od drugih, njim poznanih ljudi.

»Lahko poveš tisto, kar misliš, ne da bi te kasneje nekdo, ki te pozna, spraševal glede napisanega oz. te zasliševal v smislu 'Kako pa lahko tako razmišljaš?' in te po možnosti še prepričeval v svoj prav.« (Anketiranec)

6 LITERATURA

- [1] Berden, A. (1999, 25. maj). *Svoboda izražanja in zaščita posameznikov pred njeno zlorabo*. Dostopno na <http://www.media-forum.si/slo/pravo/strokovna-mnenja/svoboda-izrazanja>.
- [2] Bernik, I. in Prisljan, K. (2012). *Kibernetska kriminaliteta, informacijsko bojevanje in kibernetski terorizem*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- [3] Čebulj, J. (1992). *Varstvo informacijske zasebnosti v Evropi in v Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti.
- [4] Demetriou, C. in Silke, A. (2003). A Criminological Internet »Siting« - Experimental Evidence of Illegal and Deviant Visits to a Website Trap. *British Journal of Criminology*, 43(1), 213–222.
- [5] Glavač, M. in Vehovar, V. (2011). *Sovražni govor na slovenskem spletu*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana: interno gradivo.
- [6] Gsell, L. (2009, n. d.). *Comments Anonymous*. Dostopno na <http://www.ajr.org/article.asp?id=468>.
- [7] Interights. (2012, n. d.). *Vejdeland v Sweden*. Dostopno na <http://www.interights.org/vejdeland/index.html>.
- [8] Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). Ur. l. RS 50/2012. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201250&stevilka=2065>.
- [9] Kodeks novinarjev Slovenije. (2002). Dostopno na http://www.razsodisce.org/razsodisce/kodeks_ns_txt.php.
- [10] Lozej, M., Lutman, U. in Vinkovič, M. (2012). *Anonimnost na novičarskih portalih – poročilo raziskave*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana: interno gradivo.
- [11] Moj Mikro. (2010, 12. avgust). *Anonimnosti na internetu ni?* Dostopno na http://www.mojmikro.si/news/anonimnosti_na_internetu_ni.
- [12] Noelle-Neumann, E. (1974). The Spiral of Silence. A theory of Public Opinion. *Journal of Communication*, 24(2), 43–51.
- [13] O'Neill, B. (2012, 13. junij). *This defamation bill is a disaster for free speech*. Dostopno na <http://blogs.telegraph.co.uk/news/brendanoneill/100164840/this-defamation-bill-is-a-disaster-for-free-speech/>.
- [14] Peršak, N. (2009). Virtualnost, (ne)moralnost in škodljivost: normativna vprašanja nekaterih oblik kibernetske kriminalitete. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 60(3), 191–198.
- [15] Raba interneta v Sloveniji – RIS. (2010, 15. december). *6 večjih medijev podpisalo Kodeks za regulacijo sovražnega govora na spletnih portalih*. Dostopno na http://www.ris.org/db/27/11885/Raziskave/6_ve%C4%8Djih_medijev_podpisalo_Kodeks_za_regulacijo_sovra%C5%BEnega_govora_na_spletnih_portalih/?p1=276&p2=285&p3=1318&db=79.
- [16] Rosenberry, J. (2011). Users Support Online Anonymity Despite Increasing Negativity. *Newspaper Research Journal* 32(2), 6–19.
- [17] Rovšek, J. (2011, n. d.). *Ali je sovražni govor sploh mogoče omejiti?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/39/sovrazni/>.
- [18] RTV SLO. (2011, 1. september). *Švedski časniki ukinjajo anonimne spletne komentarje*. Dostopno na <http://www.rtvsl.si/svet/svedski-casniki-ukinjajo-anonimne-spletne-komentarje/265275>.
- [19] Sky News (2012, 12. junij): *Websites will be forced to identify trolls*. Dostopno na <http://news.sky.com/story/947933/websites-will-be-forced-to-identify-trolls>.
- [20] Spletno oko. (2010). *Kodeks regulacije sovražnega govora na slovenskih spletnih portalih*. Dostopno na <http://www.spletno-oko.si/uploadi/editor/1292489478Kodeks.pdf>.
- [21] Spletno Oko. (2011a, n. d.). *Spletno oko in spletni medijski portali podpisali Kodeks regulacije sovražnega govora*. Dostopno na https://www.spletno-oko.si/r/3/33/Aktualno/Spletno_oko_in_spletni_medijski_portali_podpisali_Kodeks_regulacije_sovraznega_govora/.
- [22] Spletno Oko. (2011b, 3. februar). *Kako zmanjšati sovražni govor na internetu? Utrinki iz okrogle mize*. Dostopno na https://www.spletno-oko.si/r/9/123/Novice/Kako_zmanjsati_sovrazni_govor_na_internetu_Utrinki_iz_okrogle_mize/?offset=51&p1=603&p2=702.
- [23] Spletno Oko. (2011c). *Poročilo o seminarju Kriminaliteta iz sovraštva na internetu*. Ljubljana: interno gradivo.
- [24] Spletno Oko. (2011č). *Ugotovitve okrogle mize o etičnem vedenju na internetu*. Ljubljana: interno gradivo.
- [25] Spletno Oko. (2012a, 3. januar). *24ur.com se je pridružil Kodeksu regulacije sovražnega govora*. Dostopno na https://www.spletno-oko.si/r/3/53/Aktualno/24urcom_se_je_pridruzil_Kodeksu_regulacije_sovraznega_govora/.
- [26] Spletno Oko. (2012b, 17. januar). *Slovenskenovice.si so se pridružile Kodeksu regulacije sovražnega govora*. Dostopno na https://www.spletno-oko.si/r/3/54/Aktualno/Slovenskenovicesi_so_se_pridruzile_Kodeksu_regulacije_sovraznega_govora/?offset=11&p1=603&p2=573&p2=702.
- [27] Spletno Oko. (2013, n. d.). *Kdaj je sovražni govor kazniv? Prakse in odzivi pristojnih organov*. Dostopno na https://www.spletno-oko.si/c/788/Kdaj_je_sovrazni_govor_kazniv/?preid=0.
- [28] Svenšek, A. (2011, 13. december). »Splet je razkril, koliko sovraštva še vedno obstaja v družbi«. Dostopno na <http://www.rtvsl.si/slovenija/splet-je-razkril-koliko-sovrastva-se-vedno-obstaja-v-druzbi/272712>.
- [29] Šurina, M. (2013, 2. januar). *Od jučer su uvrede na internetu – kaznjeno djelo!* Dostopno na <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/234882/Od-jucer-su-uvrede-na-internetu-kazneno-djelo.html#.USTDdWe3rBj>.
- [30] Teršek, A. (2005, n. d.). *Svoboda javnega komuniciranja*. V P. Pičman Štefančič in A. Teršek (ur.), *Preludij demokracije:*

- Civilna družba in svoboda javnega komuniciranja* (1–154). Ljubljana: Pravna fakulteta. Dostopno na https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/clanki/Svoboda_javnega_komuniciranja_-_Tersek_Andraz.pdf.
- [31] Teršek, A. (2007). *Svoboda izražanja v sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice in slovenski ustavnosodni praksi*. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK.
- [32] Teršek, A. (2012). Je homofobija sovražni govor? *Pravna praksa*, 28(14), 25–29.
- [33] Urbanija, U. (2012, 16. avgust). *Kako dolgo še groznje s smrtjo – tokrat tarča tudi naš novinar*. Dostopno na http://www.siol.net/novice/slovenija/2012/08/grojenje_s_smrtjo_tokrat_tarca_tudi_nas_novinar.aspx.
- [34] Ustava Republike Slovenije (URS). Ur. l. RS 33/1991. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199133&stevilka=1409>.
- [35] Vehovar, V., Motl, A., Mihelič, L., Berčič, B. in Petrovčič, A. (2012). Zaznava sovražnega govora na slovenskem spletu. *Teorija in praksa*, 49(1), 170–188.
- [36] Verbič, J. (2012, 21. avgust). *Grozim, groziš, grozimo ...* Dostopno na <http://www.val202.si/2012/08/vroci-mikrofon-dokdaj-se-bomo-zalili>.
- [37] Zakon o medijih (Zmed-UPB-1). Ur. l. RS 110/2006. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666>.
- [38] Zakon o varstvu osebnih podatkov, uradno prečiščeno besedilo (ZVOP-1-UPB1). Ur. l. RS 94/2007. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=82668>.
- [39] Završnik, A. (2008). Boj za prevlado nad internetom – internetno upravljanje in nadzorovanje. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 59(4), 321–338.

▪

Martina Lozej je študentka druge bolonjske stopnje programa Družboslovna informatika na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani.

▪

Urša Lutman končuje magistrski študij družboslovne informatike na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Njeno sedanje raziskovalno delo se nanaša na področje tržnega raziskovanja in statističnih analiz.

▪

Miha Glavač je zunanji sodelavec pri projektu Spletno oko na Fakulteti za družbene vede. Od leta 2010 je sodeloval pri prijavi točki za nezakonite vsebine na spletu Spletno oko. Je soavtor ali avtor strokovnih in poljudnih člankov na temo sovražnega govora na spletu. V letih 2011 in 2012 je klasificiral prijave sovražnega govora na spletu, pripravil vodič za soočanje s sovražnim govorom za moderatorje in se udeleževal nacionalnih ter mednarodnih konferenc na področju sovražnega govora. Od marca 2013 je član slovenske nacionalne koordinacije za gibanje Sveta Evrope »No HateSpeech«.

▪

Jaro Berce izredni profesor za področje družboslovne informatike na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, kjer je nosilec več predmetov na dodiplomskem in podiplomskem študiju. Je strokovnjak z mnogimi izkušnjami v različnih sektorjih družbe (zasebnem, državnem in akademskem). Študij je začel na Fakulteti za elektrotehniko Univerze v Ljubljani, magistriral iz računalniških znanosti v ZDA ter doktoriral na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani na področju družboslovne informatike.

Pomembni spletni naslovi

- IFIP News: <http://www.ifip.org/images/stories/ifip/public/Newsletter/news> ali www.ifip.org – Newsletter
- IT Star Newsletter: www.itstar.eu
- ECDL: www.ecdl.com
- CEPIS: www.cepis.com

Dostop do dveh tujih strokovnih revij

- Revija Upgrade (CEPIS) v angleščini (ISSN 1684-5285) je dostopna na spletnem naslovu <http://www.upgrade-cepis.org/issues/2008/4/upgrade-vol-IX-4.html>
- Revija Novática (CEPIS) v španščini (ISSN 0211-2124) je dostopna na spletnem naslovu <http://www.ati.es/novatica/>